

התרופה - תאלידומיד, בגלל רשלנות המוסדות, זכתה לכינוי

"תולידו = מת"

אין אפשרות לקרוא את העתון היריב, זוהי כבר תופעה יוצאת דופן. ומה עוד, כשר נושא החיכוך בין העתון הערבי המייצג בו את בירושלים העתיקה - פשטתי, ובין העתון האנגלי המופיע בבירושלים החדשה - הגירוסט 1908, הוא ההיסטוריה של עם ישראל.

בחינוך פתח דקא פלשתין הירדני, ש' פירסם שני מאמרים מאת ניקולה קאמאן, ציר בית-הנבחרים הירדני, המייצג בו את העיר הנוצרית בית-לחם. באמצעות עובדות מוזרות ופרשנות מסולפת, ניסה קואטאן להוכיח לקוראיו כצד השתלטו היהודים על העולם ב-150 השנים האחרונות, בעקבין השאר ששני משקיו ההשתלטות היהודיים דיים בימינו הם הקומוניזם והאויס. להוכיחו דבריו פירסם קואטאן את סמלי האויס והצבא האדום הסובייטי, הוכיח את זיקתם לתנועה היהודית הבינלאומית, ככה, שגיל האויס הוא כחול-לבן כצבעי הדגל הישראלי, וכי הכוכב האדום המופיע בסמל הצבא האדום אינו אלא מגן-דוד.

תשעה שיעורים ביהדות. הפלשתיין אינו נמכר בישראל כשם שהגירוסט 1908 אינו נמכר בירדן. אולם העיתונים

עיים אל המוסדות ואל עורכי העיתונים. כך איירע שכעבור ימים מספר כבר הגיב כתבו של הגירוסט 1908 לעניינים ערביים, ניסים רביזאן, על מאמריו של קואטאן. תגובתו הלגלגנית של רביזאן שודרה על-ידי התחנה הערבית של קול-ישראל.

קואטאן נסע כנראה עד עומק נפשו. לא עברו ימים רבים והוא השיב בפלשתיין בצורת סידרה של תשעה מאמרים בנושא ההיסטוריה היהודית, עמוסים בצירי סוטים ואכמכות. הוא סיים את הסידרה בפניה ישירה אל הכתב הישראלי: "ועתה, אחרי שלמדת את האמת, או מר רביזאן, עתה אחרי שלמדת אותה ממסמכים ומדבריהם של מנהיגי היהודים הכוזבים ולא מפייהם של נוצרים או מושלמים, האם נותר בך מספיק אומץ להאשים אותנו בקנאות דתית, או באנטישמיות?!" עצתי לך, חל לעסיק בנושאים שידעיתך בהם מוגבלת - זה ימנע ממך את ההימור להציג את עצמך כבור ושהחן.

כדי להוכיח את בקיאותו בעניני קוראיו, חזר קואטאן אל שנת 740 לספירה, כאשר בולא; האן הכוזבים, עבר לרת היהודית. "דרך הכוזבים חזרה היהדות לרוסיה והפיכה לדת הרשמית של המדינה הצעירה. וכך הפכו טטרים מונגולים, שאבותיהם לא שמעו מעולם על ארץ-ישראל, לחלק אינטגרלי של העם הנוכחי. נפילת ממלכת הכוזבים סימנה את תחילתה של איבה נצחית בין היהודים לרוסיה ואחרי כמה מאות שנים נקמו הראשונים ברוסים בכך שאירגנו וביצעו את המהפכה של 1917. למרות הגיחוך שבחיכוח, היה בו טעם מריר. הוא אימץ את המרחק האמיתי בין שתי מערכות עתונות, השוכנות במרחק כמה מאות מטרים זו מזו.

הכנסת זנוחה לועדה יגעה

בשעה שלוש וחצי אחר הצהריים, זרק יושבי-ראש ועדת הכספים, ישראל גורי, את הפצצה הפוליטית האחרונה לפני יציאת הועדה לפגרה קצרה. חברה היו עיפיים ורצוצים לאחר שעה שעות ישיבה רצופה. הם קמו ופנו ללכת - כשעלה קולו של היושבי-ראש: "רגע אחד בבקשה" חברי הועדה השתחו כמעט במורת רוח, כשגור יוציא מכיסו את הפצצה.

עד אז היא היתה טמונה שם בצורת צרור גיירות כתובים, שהכילו את סיכומי של יושבי-הראש על עונת העבודה הממרי שכת של הועדה. המאוינים העיפים כמעט ולא שמו לב לנפץ העיקרי, שהיוה סיום הולם לשיבות הועדה הפוליטית-הלוחמת האמיתית של הכנסת הנוכחית. ישראל גורי, המפא"יניק הנאמן, הסתייג בהירות אך בהירות מעמדתו של ראש מפלגתו, דויד בן-גוריון, לגבי ועדת הכספים.

גורי טען בפירוש שמסככותה של הועדה היה להיכנס בפרשת סובלן לכל ענייני הכספים של אינו ומכאן השתמע, בניגוד לדעת ראשי-הממשלה, שהיה גם מסמכות הועדה לשאל לא שרה-התחברה על כל העניינים האלה והיה עליו, כמובן, להשיב עליה.

סובלן ודואר. ועדת-הכספים של הכנסת הנוכחית זכתה במושב הנוכחי בצדק לכינוי כנסת-וואט. הועדה שהרוב הקואליציוני לא היה

רופא הנשים היה מוועד. חברו, ריי פא פנימי, הכתוב במסדרון בית-היולדות, כשהוא חוזר ומויע. "מה אתה מתרגש כל-כך?" שאל אותו, "זו הרי אינה ילדתה הראשונה של אשתך!"

הרופא הפנימי עצר רגע, מילמל משהו לעצמו והמשיך להסתובב במסדרון כמטר. רף, כעבור שעה קלה יצאה אליו האחות והודיעה לו שגולד לו בן. "אני רוצה לראות אותו", דרש האב-הרופא בהתרגשות. "אני רוצה לראות אותו!"

האחות הכניסה אותו לחדר התינוקות. שם הרימה את החדל אל נגד עיני אביו, שבחן בקפדנות את כל חלקי גופו. התינוק היה בעל מום: חסרה לו אוזן אחת. במקומה נתדלדל בדל בשר. "תודה לאל שזה הכל", מילמל הרופא לעצמו, לתדהמת חברו רופא הנשים. "נתתי לה שני כורי רים תליו בזמן ההריון", הסביר.

★ ★ ★

גרעינים מוד פאניקה

מקרה זה לא היה רשום בספרי משרד הבריאות. כאשר נשאל סגן שרה-הבריאות, יצחק רפאל, על השימוש בתרופת התלדומיד, הודיעה בישראל בשם תליו, ידע לספר על שני מקרים בלבד בהם נולדו ילדים בעלי מום כתוצאה משימוש בתרופה מסוכנת זו. מה שלא ידע, או לא רצה סגן השר לדעת, היא העובדה שבמשך חצי שנה נמכרה תרופת התליו בישראל, בסכום של כמה אלפי לירות ישראליות.

בשעה שבועלם כולו התנהל מסע הסברה עקב נגד התרופה ולקוחתה; בשעה שב-ארצות-הברית קיבלה דר' פראנסיס קלסי, אית הטיינות מדרגה גבוהה על שמנעה בעקשנות את הכנסת התרופה המסוכנת לארצה; בשעה שאשה אמריקאית אביצה, שרי פינקביין, זכתה לנירסום עולמי נש' עמדה על זכותה למנוע לידת בעל-מים כתוצאה משימוש בתלדומיד - סכס ל-בצע הפלה לשבדיה; באותה שעה עצמה דאגו סוכני בית-החרושת הפרטי לתרופות חרו להוציא בשקט את התלדומיד הישראלי, תליו, מבת-המקרקחת. ואילו משרד הבריאות התנהג כאילו אין הדבר כלל נוגע לו.

כאשר אדם קונה בשגגה שק של גרעינים מורעלים כדי להאכל בהם את עופותיו, דואג קול-ישראל לשרד שלוש פעמים ביום הודעה לאדם האלמוני שיוזרר ולא יאכל את עופותיו בגרעינים המורעלים. אך ב-שעה שנשקפה סכנה נוראה לגלפי נשים הרות ולאלפי חולים אחרים מתרופת ה-תלדומיד, סרבו רופאי משרד הבריאות ורוקחיו, להתריע בפומבי ולהזהיר את החולים שקנו את התרופות מפני הסכנה. הם חששו לגרום ל"פאניקה", סיכנו בכך סכנה נוראה את כל קניי התרופה. מה הסכנה הטמונה בתליו?

★ ★ ★

סחר בפני הפירסומת

הרכב הכימי של התלדומיד אין בו כדי להצביע על סכנה. כל חומר וחומר ממרכיביו אינו מסוכן והוא הוצא

למעשה לשוק כסם הרגעה. יצרניו התפארו בכך שהוא אינו מכיל סמים מסוכנים ה-עלולים להביא את המשתמש בו להתמכרות לסמים. תכונה נדירה זו הניעה את ה-חברה שהוציאה את התלדומיד לראשונה לשוק, לקרוא לתרופה החדשה בשם: "ה-תרופה של המאה".

הפירסומת היתה כל כך יעילה, עד ש-הרופאים התירו את השימוש בגלולות ה-תלדומיד ללא פיקוח רפואי ובגרמניה יכול היה כל אדם שרצה בכך לקנות את הסמים בבית-מרקחת.

תוך שנה כבש התלדומיד את כל שוקי גרמניה, מכוורתו. ברטיקה קפצה גם היא על המציאה. שתי הארצות שילמו על כך ביוקר רב. אך התשלומים הראשונים נועדו לפרעון רק ארבע שנים לאחר יציאת ה-תרופה לשוק. בשנת 1960 כתב רופא סקוטי לפירמה שייצרה את התלדומיד בצורות שונות באנגליה, שחולה שלו, שנשל את התרופה תקופה מסויימת, החל מתאינן על העדר תחושה ביויים וברגליים. תוך שלושה חודשים הגיעו תלונות על דמישה מקרים נוספים והבריטים הקפזנים הורירו

מקרים נוספים והבריטים הקפזנים הורירו

מעטיפת-התרופה את הכתובת: "בלתי מסו' כן". רק שנה יותר מאוחר החלו שמים לב בגרמניה לתופעה המזוהה של לידת בעלי מום בסיטונות. דר' וולטר לנץ ערך חקירה בלשית ממש, כדי להתחקות אחרי עקבות הגורם ללידת בעלי המום בגרמניה. תוך פחות משלושה חודשים הגיע למסקנה ש-הפגמים הופיעו רק אצל נשים שהשתמשו בתלדומיד בתקופת הריונן.

הוא דרש לאסור את הפצת התרופה, אך חברת התרופות שייצרה אותן שם היתה בעלת כוח רב ורק בעקבות תוצאות של מדענים מאוסטרליה, שהגיעו אף הם ל-מסקנותיו של דר' לנץ, ללא כל קשר אתה, הוחלט להוציא את התלדומיד מן הש' מוש.

בגרמניה, שלא כמו בישראל, הוחל מיד במסע הסברה נמרץ, כדי למנוע את ה-

זכה עד כמה מהרה ועדה זו גוף חיוני. **דונם עבור דונם.** שני הדיונים ה-אחרונים בתעדה עסקו בשני עניינים רחור קים זה מזה: עניין ערמיאל ו-חברת הברום. עניין ערמיאל הביא לחצה של ועדת הכספים לחיזורו של משרד-האוצר על 400 דונם מחצבות, שהיוו את שטח המחלוקת העיקרי בין רוב תושבי דיר אל-אסד ואני שי האוצר. החיכוח הנוסף היה על שלוש מאות דונם אחרים, של אדמה חקלאית, שגם עליה לא רצו התושבים הערביים לוותר. ועדת הכספים אישרה פה אחד את כל הפקעות האוצר מלבד זו של 300 ה-דונם, שאשררה רק ברוב דעות - וגם

שימוש בה מן החולים שהתרופה כבר נמצאה ברשותם. אך בינתיים גרמה ה-תרופה ללידת 10 אלפי תינוקות בעלי-מום. מזה חמשת אלפים בגרמניה, אלף באנגליה ועוד אלפים בכל רחבי העולם. רק בישראל טמנו שלטונות הבריאות את ראשיהם בחול, כדי למנוע אינו פאניקה דמיונית, שהיתה עלולה לפרוץ, לדעתם, במקרה של פירסומת מוגזמת.

★ ★ ★

היפנוטי ומרגיע

לישראל הגיעה התרופה הראשונה לפני ארבעה-עשר חודשים. היא יצאה לשוק בשלוש צורות שונות, שאחת מהן מוצגת בתמונה. בעלי בתי-החרושת החלו להשקיע את כספם בפירסומת למוצר, שי היה עתיד להכניס להם מאות-אלפי לירות. שישה חודשים לאחר הכנסת התרופה, הגיעה הידיעה הראשונה לישראל על מסקנות הרופאים בגרמניה לגבי השימוש בה. הם מיהרו לאסוף את התרופה, דאגו להוריד על כך לרופאים. אך את הפעולה

המונעת האמיתית לא ביצע איש. כתוצאה מכך עלולות נשים וילדים, שאינם טורחים לקרוא את המאמרים הארוכים על סכנות התלדומיד בגרמניה, להינזק קשות על-ידי התרופה המסוכנת.

תרופת תליו הישראלית מסוכנת פי כמה, בהתחשב בעובדה שעל עטיפת הקופסה לא מופיע כלל השם תלדומיד, ומי שלא למד כימיה או רוקחות עלול, אפילו אם יקרא את האזהרות על התלדומיד, לא להתרשם כלל לגבי התליו.

תוצאת הרשלנות הפושעת עדיין אינה יכולה להיות ברורה. מאחר שהתלדומיד משפיע בעיקר בשלבים הראשונים של הריון, תהיה התוצאה ידועה רק בעוד חצי שנה. אך בינתיים אין איש שורת להזהיר את אותם האנשים והנשים שבביתם עדיין שמורה הקופסה הלבנה, עם הכתם הכחול במרכזה והמבטיחה לכל משתמש בה: "בלי סם משכר - היפנוטי ומרגיע!"

זה רק בתנאי המחייב את מינהל הקרקעות לתת לבעלי החלקות המותרות חלקה בעלת ערך דומה בקרבת הכפרים. בעניין הברום היה החיכוח משפטי. בחוזה הזכויות של חברת יס-המלח לחברת-הבת שלה, חברת הברום, נמצאו ליקויים כה רבים, עד שח"כ אחדות העבודה, נחום גיר, הצהיר בעת ההצבעה: "אני מצביע בעד - בתור חבר ועדת-הכספים. בתור משפטן - אני נגד!" **גם זו לטובה.** לאחר שבמשך עשרה חודשים ללא הספק ערכו חברי ועדת הכספים כ-200 ישיבות, בנות 5 שעות בממוצע כל אחת, הם יצאו לחופשה בת שלושה שבועות פלבד.